

Datum : 1 juli 2010

Vaccinatie tegen Q-koorts alleen voor specifieke groepen patiënten

In het advies Vaccinatie van mensen tegen Q-koorts – dat vandaag wordt aangeboden aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport – gaat de Gezondheidsraad in op de vraag wat de toegevoegde waarde is van humane vaccinatie tegen Q-koorts. De raad ziet een rol voor vaccinatie in de individuele gezondheidszorg, voor specifieke groepen hart- en vaatpatiënten. Vaccinatie tegen Q-koorts in het kader van een publiek programma zoals het Rijksvaccinatieprogramma is niet aangewezen.

Q-koorts in Nederland

Q-koorts is een infectieziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen en wordt veroorzaakt door de bacterie *Coxiella burnetii*. Uitingvormen zijn: griepachtige verschijnselen; longontsteking; hepatitis; en – met name bij mensen die al lijden aan bepaalde types hart- en vaatziekten – endocarditis (een ontsteking van de binnenwand van het hart en van de hartkleppen).

In 2007 trad in ons land de eerste grote uitbraak op van Q-koorts, vooral in Noord-Brabant en Zuid-Limburg. Omdat sinds 2007 het aantal patiënten ieder jaar is toegenomen, heeft de Nederlandse overheid in 2009 verschillende maatregelen genomen op veterinair gebied (maatregelen ‘bij de bron’). Zo worden onder meer melkgeiten gevaccineerd, en zijn op de besmette bedrijven de drachtige geiten geruimd. In de eerste helft van 2010 zijn minder gevallen van Q-koorts gerapporteerd dan in dezelfde periode van 2009, maar deze periode is nog te kort om definitief vast te kunnen stellen of het optreden van Q-koorts bij mensen voldoende is teruggedrongen door deze veterinaire maatregelen. Begin 2010 heeft de minister van VWS de Gezondheidsraad om advies gevraagd, onder meer over vaccinatie van mensen tegen Q-koorts.

Mensen vaccineren?

Er is op dit moment slechts één vaccin tegen Q-koorts beschikbaar voor gebruik bij mensen: het in Australië ontwikkelde en geregistreerde Q-VAX. Dit vaccin is niet voor gebruik in Nederland geregistreerd en de gegevens over werkzaamheid en veiligheid zijn verkregen bij een zeer selecte groep (voornamelijk slachthuismedewerkers). Q-VAX mag alleen worden toegediend aan mensen die niet eerder met *Coxiella burnetii* besmet zijn geweest. Vaccinatie moet daarom worden voorafgegaan door een laboratoriumtest én een (lastige) huidtest.

De Gezondheidsraad heeft voor opname van vaccinaties in publieke programma's een kader geschetst waarvan zeven criteria een belangrijk onderdeel uitmaken. Op basis van toetsing aan deze criteria oordeelt de raad dat vaccinatie tegen Q-koorts in het kader van een publiek programma niet is aangewezen, gezien de relatieve onbekendheid van het vaccin en de noodzakelijke laboratoriumtest en huidtest. Deze constatering geldt voor publieke programma's voor de gehele Nederlandse bevolking, voor de regionale of lokale bevolking, en voor een specifieke doelgroep als de huidige professionals in de dierhouderij.

De raad ziet wel een rol voor vaccinatie in de individuele gezondheidszorg: de zorg die de huisarts of specialist geeft aan zijn patiënten. Om deze reden adviseert de raad het vaccin beschikbaar te stellen voor specifieke groepen patiënten die bij de arts bekend zijn met strikt gedefinieerde aandoeningen van hart en bloedvaten. Bij deze patiënten kan Q-koorts leiden tot zeer ernstige complicaties. Bij hen wegen de voordelen van vaccinatie daarom op tegen de mogelijke nadelen. De commissie beveelt vaccinatie van de hier genoemde categorieën hoogrisicopatiënten aan in in ieder geval de eerder genoemde hoogrisicogebieden in Noord-Brabant en Zuid-Limburg, maar ook daar buiten: daar zijn ook besmette bedrijven gevonden. De raad benadrukt dat hij niet adviseert tot actieve (landelijke) opsporing van deze patiënten.

De beslissing tot vaccinatie in het kader van de individuele gezondheidszorg is de verantwoordelijkheid van de behandelende arts in overleg met de patiënt. Het door de behandelend arts benaderen van de in zijn praktijk bekende patiënten die voor vaccinatie in aanmerking komen, ziet de Gezondheidsraad als onderdeel van die verantwoordelijkheid.

Samenstelling commissie:

• prof. dr. E.J. Ruitenbergh, emeritus hoogleraar immunologie, Universiteit Utrecht; hoogleraar internationale volksgezondheid, Vrije Universiteit, Amsterdam, *voorzitter* • prof. dr. J.G. Aarnoudse, hoogleraar obstetrie en gynaecologie, Universitair Medisch Centrum Groningen • drs. M. Augustijn, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag, *waarnemer* • prof. dr. C. Boog, bijzonder hoogleraar infectieziekten & immunologie, Universiteit Utrecht, Nederlands Vaccin Instituut, Bilthoven • prof. dr. W.J.H.M. van den Bosch, hoogleraar zorginnovatie, Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen • prof. dr. A. Brand, hoogleraar transfusiegeneeskunde, Leids Universitair Medisch Centrum • prof. dr. E. Hak, hoogleraar klinische farmaco-epidemiologie, Universitair Medisch Centrum Groningen • prof. dr. J.A.P. Heesterbeek, hoogleraar theoretische epidemiologie, Universiteit Utrecht • drs. W. van der Hoek, arts-epidemioloog, Clb, RIVM, Bilthoven • dr. H. Houweling, arts-epidemioloog, Gezondheidsraad, Den Haag, *adviseur* • M.M. Kraaij-Dirkzwager, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Den Haag, *waarnemer* • prof. dr. J.W.M. van der Meer, hoogleraar inwendige geneeskunde, Universitair Medisch Centrum St. Radboud, Nijmegen • dr. J.H. Ovelgönne, College ter Beoordeling van Geneesmiddelen, Den Haag, *adviseur* • dr. P. Schneeberger, medisch microbioloog, Jeroen Bosch Ziekenhuis, Den Bosch • prof. dr. H.A. Verbrugh, hoogleraar medische microbiologie, Erasmus MC, Rotterdam • dr. M.F. Verweij, ethicus, Ethiek Instituut, Universiteit Utrecht • prof. dr. H.L. Zaaijer, arts-microbioloog, Academisch Medisch Centrum, Stichting Sanquin Bloedvoorziening, Amsterdam, *adviseur* • drs. F.G. van Zijderveld, Bacteriologie, Centraal Veterinair Instituut, Wageningen • dr. K. Groeneveld, medisch immunoloog; Gezondheidsraad, Den Haag, *secretaris* • dr. R. van Houdt, moleculair epidemioloog, Gezondheidsraad, Den Haag *secretaris*.

Geraadpleegde deskundigen:

• dr. P. Elsmann, cardioloog, Jeroen Bosch ziekenhuis, Den Bosch • drs. P.J. Lestrade, internist, Jeroen Bosch ziekenhuis, Den Bosch • dr. N.H.M. Renders, arts-microbioloog, Jeroen Bosch ziekenhuis, Den Bosch • prof. dr. F. Zijlstra, hoogleraar cardiologie, Universitair Medisch Centrum Groningen.

Het advies Vaccinatie van mensen tegen Q-koorts; eerste advies (nr. 2010/08) is te downloaden van www.gr.nl en in een papieren versie op te vragen bij het secretariaat van de Gezondheidsraad, e-mail: order@gr.nl. Nadere inhoudelijke inlichtingen verstrekt de heer dr. K. Groeneveld, tel. (070)340 56 88, e-mail k.groeneveld@gr.nl. of dr. R. van Houdt, tel. (070)340 66 93, e-mail r.van.houdt@gr.nl.